

імплементатії рішень ЄСПЛ у національній правовій системі України [1, с. 130].

Перспективним напрямом подальших досліджень на нашу думку є вивчення ролі ЄСПЛ у контексті захисту прав людини під час воєнних конфліктів і надзвичайних ситуацій.

Список використаних джерел

1. Городовенко В. Практика Європейського суду з прав людини як засіб імплементатії європейських стандартів прав людини в Україні. Бюлетень Міністерства юстиції України. 2021. № 4. С. 128-136.
2. Дудаш Т. Практика Європейського суду з прав людини: навч.-практ. посіб. Київ: Алерта, 2023. 488 с.
3. Євінтов В. Європейський суд з прав людини: організаційна структура та порядок діяльності. Вісник Національної академії правових наук України. 2022. № 1. С. 74-83.
4. Закон України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» від 23.02.2006 р. // Відомості Верховної Ради України. 2006. № 30. Ст. 260.
5. Закон України «Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, Першого протоколу та протоколів № 2, 4, 7 та 11 до Конвенції» від 17.07.1997 р. // Відомості Верховної Ради України. 1997. № 40. Ст. 263.
6. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р. // Офіційний вісник України. 1998. № 13. Ст. 270.
7. Конституція України від 28.06.1996 р. // Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
8. Регламент Європейського суду з прав людини від 01.01.2020 р. URL: https://echr.coe.int/Documents/Rules_Court_UKR.pdf (дата звернення: 05.06.2025).

КРИВОНОС Максим, доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету №2 Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ЗАХИСТ ПРАВ І СВОБОД ДІТЕЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Діти, як найбільш уразливі члени суспільства, володіють фундаментальними правами, гарантованими Конституцією України, міжнародними договорами (зокрема, Конвенцією ООН про права дитини) та національним законодавством (Сімейним та Цивільним кодексами України, Законами України «Про охорону дитинства», «Про запобігання та протидію домашньому насильству», «Про дошкільну освіту», «Про освіту» тощо). Забезпечення прав, свобод та законних інтересів дітей в умовах воєнного

стану є першочерговим обов'язком та пріоритетом батьків, осіб, що їх замінюють, та державних інституцій. Діяльність останніх спрямована на вдосконалення та реалізацію державної політики у сфері захисту прав дитини.

У юридичній літературі права дитини визначаються як «об'єктивно визначені соціально-економічним рівнем розвитку суспільства юридично гарантовані можливості задоволення потреб та інтересів дитини, реалізація яких є необхідною умовою для її нормального життя та гармонійного розвитку і здійснюється самою дитиною або за допомогою інших осіб, тобто гарантовані державою можливості задоволення потреб, що дають змогу дитині розвиватися відповідно до віку та індивідуальних задатків» [1, с. 18].

Усі права дітей умовно поділяються на такі групи:

Загальні права дитини, які належать усім дітям та гарантуються Конвенцією про права дитини і національним законодавством України (наприклад, право на життя, ім'я, громадянство, піклування батьків, збереження індивідуальності, свободу висловлювання думки, релігії, думки та совісті).

Права дітей, що виникли внаслідок вимушеного переміщення, відповідно до Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» (зокрема, право на возз'єднання сім'ї, отримання відомостей про зниклих безвісти членів сім'ї, здобуття освіти за рахунок держави, достовірної інформації про загрози життю та добробуту, право на гідні умови проживання та допомогу в переміщенні майна).

Права дітей, що перебувають у зоні воєнних дій та/або постраждали від збройних конфліктів (право на догляд, реабілітацію (медичну, психологічну, педагогічну, соціальну), встановлення місцезнаходження членів сім'ї, звільнення з полону, повернення незаконно вивезених за кордон дітей) [2].

В умовах воєнного стану, спричиненого військовою агресією Російської Федерації проти України, більшість прав дітей опинилися під загрозою. На переконання М.М. Сірант та С.І. Маркіна, масштабні порушення прав дитини проявляються у різних формах насильства, позбавленні батьківської опіки, примусовому переміщенні з території України, позбавленні свободи і, найголовніше, позбавленні життя. З огляду на це, держава зобов'язана докласти максимум зусиль для повернення всіх незаконно переміщених з України дітей, відновлення порушених прав та забезпечення їх подальшого захисту [3, с. 695]. Незважаючи на труднощі та безпрецедентні безпекові виклики, держава повинна орієнтуватися на захист всіх без винятку прав дітей. Особлива увага має приділятися захисту таких прав: «на життя (безпечне життя в умовах воєнного конфлікту); бути з сім'єю та громадою; на здоров'я; на особистий розвиток; на піклування та захист; на захист від усіх форм фізичного та психологічного насильства; захист від катувань та інших жорстоких, нелюдських або тих, що принижують гідність видів поведження чи покарань» [2].

З метою сприяння координації діяльності центральних і місцевих органів виконавчої влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування з питань захисту прав дитини в умовах воєнного стану 17

березня 2022 року постановою Кабінету Міністрів України утворено Координаційний штаб з питань захисту прав дитини в умовах воєнного стану, який є тимчасовим консультативно-дорадчим органом Кабінету Міністрів України [4]. За підтримки Координаційного штабу та відповідно до наданих ним пропозицій і рекомендацій:

- розроблено алгоритм переміщення, забезпечення розміщення, належного догляду та виховання дітей та осіб, які проживають або зараховані до закладів різних типів, форм власності та підпорядкування на цілодобове перебування, що розташовані в зоні активних бойових дій або наближених до неї населених пунктах;

- забезпечено постійний моніторинг потреб в евакуації дітей, які перебували в закладах, прийомних сімей, дитячих будинків сімейного типу, сімей опікунів, піклувальників, сімей патронатних вихователів; переміщень (евакуації) цих дітей та сімей в межах України та за кордон;

- забезпечено збір даних про потреби дітей, які цілодобово перебували в закладах, дітей, влаштованих до сімейних форм виховання, та які були тимчасово переміщені за кордон;

- визначено алгоритм дій щодо влаштування дітей, залишених без супроводу, батьківського піклування, та забезпечено інформування працівників поліції, служб у справах дітей та медиків;

- розроблено спрощену процедуру встановлення опіки та піклування над дітьми, які залишилися без батьківського піклування, та тимчасового влаштування дітей, які залишилися без батьківського піклування, до прийомної сім'ї, дитячого будинку сімейного типу тощо [5].

З метою удосконалення механізму проведення евакуації та захисту прав дітей, внесено ряд змін та доповнень до нормативно-правових актів, які затверджують «Положення про дитячий будинок сімейного типу», «Положення про прийомну сім'ю», «Порядок провадження органами опіки та піклування діяльності, пов'язаної із захистом прав дитини», «Порядок проведення евакуації у разі загрози виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій», «Порядок виявлення осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення, які проживають у зоні надзвичайної ситуації або можливого ураження, та організації їх супроводження», «Порядок створення та діяльності сім'ї патронатного вихователя» тощо.

Продовжується реалізація загальнонаціональної програми «Дитина не сама», створеної та запущеної Офісом Президента України спільно з Дитячим фондом ООН UNICEF Ukraine та Міністерством соціальної політики України. Основною метою цієї програми є відбір та спеціальне навчання громадян, готових прийняти у свою сім'ю дитину, яка з різних причин під час війни залишилась без піклування дорослих. З такими сім'ями співпрацюють представники Служб у справах дітей по всій Україні у випадках необхідності тимчасового влаштування дитини.

Відбувається поступове формування інституту правосуддя, дружнього до дитини (child-friendly justice), формується усталена судова практика щодо створення максимально безпечних умов для дітей-потерпілих у кримінальному процесі. Ключова роль у його становленні належить

інспекторам ювенальної превенції, ювенальним слідчим Національної поліції, прокурорам Офісу Генерального прокурора, прокурорам обласних та окружних прокуратур, а також ювенальним суддям. Основна увага зосереджується на мінімізації ризиків повторної психологічної травматизації дітей, особливо тих, хто стали жертвами сексуального та інших видів насильства. Це досягається шляхом оптимізації слідчих (розшукових) дій, зокрема мінімізації їх кількості та проведення окремих з них у дистанційній формі. Обов'язковою умовою при цьому є участь фахових психологів, які надають кваліфіковану психологічну допомогу дітям відповідного віку, відповідно до найкращих міжнародних практик [6].

Відбувається активне розширення мережі Центрів захисту та соціально-психологічної підтримки дітей, реалізованих за моделлю «Барнахус». Це сприяє накопиченню передового досвіду та формуванню ефективної практики міждисциплінарного реагування фахівців на потреби дітей та надання їм комплексної соціальної, психологічної, правової, медичної та іншої допомоги.

Збільшується кількість психологів, які успішно пройшли конкурсний відбір, включені до відповідного Реєстру психологів і можуть залучатися до кримінальних проваджень за участю малолітніх, неповнолітніх осіб через регіональні/міжрегіональні центри з надання безоплатної правничої допомоги.

Продовжується впровадження комплексу заходів для формування безпечного освітнього середовища, що включає забезпечення фізичної, психологічної, соціальної та інформаційної безпеки (зокрема, безпеки дітей в Інтернеті). Це охоплює створення умов для навчання та праці, запобігання насильству та дискримінації, розвиток навичок мирного вирішення конфліктів, а також забезпечення інклюзивності та підтримки учнів з особливими потребами під час навчання та реагування на надзвичайні ситуації.

Підводячи короткі підсумки, слід констатувати, що захист прав дитини, як найбільш уразливого члена суспільства, становить пріоритет державної політики України. Цей пріоритет знайшов своє системне закріплення як на конституційному та міжнародно-правовому рівнях, так і у відповідних нормах національного законодавства. Однак, в умовах повномасштабної збройної агресії Російської Федерації, значна частина прав дитини перебуває під реальною загрозою, що проявляється у численних та системних порушеннях і вимагає невідкладних заходів реагування. Незважаючи на ці безпрецедентні виклики, Україна продовжує активно розвивати комплексну систему захисту прав дитини, що залишається одним із ключових напрямів державної політики та потребує подальшого поглиблення міжвідомчого співробітництва.

Список використаних джерел

1. Опольська Н.М. Правове забезпечення прав та свобод дитини в Україні (загальнотеоретичний аспект) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.01; Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. Київ, 2010. С. 18.

2. Олійник А. Сучасні виклики та актуальні проблеми захисту прав та інтересів дітей у цивільних та сімейних справах в умовах воєнного стану. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2023_present/Prezent_Zahist_ditei_voen_stan.pdf

3. Сірант М.М., Маркін С.І. Захист прав дитини в умовах воєнного стану. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 2. С. 694-696.

4. Про утворення Координаційного штабу з питань захисту прав дитини в умовах воєнного стану: Постанова КМУ від 17.03.2022 № 302. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/302-2022-%D0%BF#Text>

5. Звіт за 30 днів роботи координаційного штабу з питань захисту прав дитини в умовах воєнного стану. <https://drive.google.com/file/d/1WtgBJNIJNwjQFSTNHNiai2XiU2CtW4Rd/view?fbclid=IwAR1omoRdgzEgtxaFNkeFlXPbye4vIHWNKQP4UxsqFNTGXDjrwOqNDprmRM8>

6. Правовий захист дітей: Зусиллями ювенальних прокурорів формується судова практика, яка убезпечує дитину від повторного допиту в суді. <https://gp.gov.ua/ua/posts/pravovii-zaxist-ditei-zusillyami-yuvenalnih-prokuroriv-formujetsya-sudova-praktika-yaka-ubezpecuje-ditinu-vid-povtornogo-dopitu-v-sudi>

КУШНІР Ярослав, старший викладач кафедри адміністративної діяльності Національної академії Державної прикордонної служби України ім. Богдана Хмельницького (військова частина 9960) доктор філософії, доцент, капітан юстиції
ВИБОДОВСЬКИЙ Андрій, ад'юнкт відділу ад'юнктури та докторантури Національної академії Державної прикордонної служби України ім. Богдана Хмельницького (військова частина 9960)

ПРОТИДІЯ ВІЙСЬКОВИМ АДМІНІСТРАТИВНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ СЕРЕД ПЕРСОНАЛУ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН

Аналіз теоретичної площини юридичної науки, дозволяє говорити про відсутність єдиного, уніфікованого загальноприйнятого підходу до визначення дефініції «протидія адміністративним правопорушенням», що негативно відображається при реалізації правозастосовчої супротивної діяльності. В основу визначення такої категорії як «протидія» для потреб юридичної науки, дослідники обирають саме об'єкт такої супротивної діяльності. Тим не менш, можемо констатувати, що протидія адміністративним правопорушенням за своїм змістом є найбільш обширною категорією, являє собою системоутворюючу дефініцію, що охоплює всі